

Fastsettelse av vilkår ved permisjon og straffavbrudd

Strgifl. § 36. Fastsettelse av vilkår ved permisjon og straffavbrudd

Det er en forutsetning at innsatte under permisjon og straffavbrudd ikke begår ny straffbar handling, oppholder seg på oppgitt adresse, overholder fastsatte vilkår etter annet ledd og møter tilbake til fengslet i upåvirket tilstand til fastsatt tid. Under permisjon skal innsatte dessuten unnlate å bruke rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet.

Kriminalomsorgen skal fastsette særlige vilkår dersom det fremstår som nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av permisjonen eller straffavbruddet. Det kan blant annet bestemmes at innsatte skal

- a) oppsøke angitt myndighet eller person
- b) melde seg for politiet eller kriminalomsorgen til fastsatt tid,
- c) innta antabus eller andre foreskrevne medikamenter,
- d) avgi ren urin- eller utåndingsprøve før utgang,
- e) hentes og bringes tilbake til fengslet av bestemte personer,
- f) overholde bestemmelser om oppholdssted,
- g) unnlate å ha samkvem med bestemte personer, eller
- h) under straffavbrudd unnlate å bruke rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet. Vilkår om forbud mot bruk av alkohol skal bare unnlates dersom det fremstår som sikkerhetsmessig ubetenkelig.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til tidspunktet for permisjonen eller straffavbruddet, skal kriminalomsorgen varsle fornærmede eller etterlatte på forhånd. Varselet skal også omfatte informasjon om vilkår som er satt med hjemmel i § 36 annet ledd bokstav f) og g), hvis disse vilkårene direkte gjelder fornærmede eller dennes etterlatte.

Domfelte og fornærmede skal tilbys gjenopprettende prosess. Dersom de ved avtale kommer frem til enighet om å overholde bestemmelser om oppholdssted, eller unnlate å ha samkvem med bestemte personer, skal kriminalomsorgen ta hensyn til avtalen ved fastsettelse av vilkår for permisjon eller straffavbrudd. Kriminalomsorgen trenger ikke å ta hensyn til avtalen dersom den blir urimelig for fornærmede eller domfelte.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 14 juni 2013 nr. 44, 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795).

Forskriften § 3-34. Vilkår ved permisjon og straffavbrudd. Brudd på vilkår

Det kan etter en konkret vurdering settes egnede vilkår utover de som er oppregnet i straffegjennomføringsloven § 36 dersom det fremstår som nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av permisjonen eller straffavbruddet.

Ved brudd på vilkår eller forutsetninger for permisjonen eller avbruddet før permisjonstiden eller avbruddstiden er ute, kan permisjonstillatelsen trekkes tilbake for den gjenstående del av permisjonen eller avbruddet. Domfelte kan pålegges å vende tilbake til fengselet.

36.1 Grunnleggende forutsetninger

Straffegjennomføringsloven § 36 første ledd omhandler grunnleggende forutsetninger som alltid skal være oppfylt fra innsattes side. Disse skal fremgå i vedtaket.

Forutsetningen ”Oppholder seg på oppgitt adresse” innebærer et krav om eventuell overnatting på denne adressen.

Forutsetningen ”Upåvirket tilstand” innebærer at innsatte ikke skal være påvirket av rusmidler eller stoffer beskrevet i straffegjennomføringsloven § 36 første ledd annet punktum. Ved tilbakekomst skal det tas utåndingsprøve, urinprøve eller blodprøve ved mistanke om slik påvirkning.

36.2 Fastsettelse av særlige vilkår, straffegjennomføringsloven § 36, annet ledd

I den sikkerhetsmessige vurderingen av om særlige vilkår skal fastsettes i tillegg til forutsetningene, ses det hen til momentene i retningslinjene til straffegjennomføringsloven § 33 og § 35 om sviktfarevurderingen ved permisjon og avbrudd som gjelder tilsvarende så langt de passer.

Det skal videre særlig ses hen til om innsatte tidligere har gjennomført utgang som permisjon eller avbrudd og hvordan dette har forløpt.

De særlige vilkårene utformes etter en konkret og individuell vurdering av den enkelte innsatte og de nærmere omstendigheter omkring utgangen. Det bør undersøkes under hvilke forhold en permisjon eller avbrudd vil finne sted, herunder bringes på det rene om innsatte vil bli mottatt på oppgitt adresse og om formålet med og forutsetningene for permisjonen eller avbruddet for øvrig kan oppfylles.

Det skal ses hen til det straffbare forholdets art, særlig om innsatte gjennomfører en strafferettslig særreaksjon eller straff for alvorlig forbrytelse.

Det skal videre ses hen til mulighetene for å kontrollere at vilkårene overholdes.

Når innsatte er dømt for overgrep mot barn, skal det undersøkes med politi, sosialkontor eller barnevernsmyndigheter om barnet oppholder seg på eller bor i nærheten av permisjons- eller avbruddsstedet og hvilken virkning utgangen antas å vil ha på barnet.

Det bør ved behov undersøkes om innsatte ved dom er forbudt å oppholde seg i bestemte områder, jf. straffeloven § 57, eller om innsatte er ilagt besøksforbud eller oppholdsforbud av påtalemyndigheten, jf. straffeprosessloven § 222a og § 222b.

36.3 Til de enkelte vilkårene i straffegjennomføringsloven § 36

- a) det kan settes vilkår om at innsatte skal melde seg for en bestemt person eller myndighet, for eksempel oppnevnt kontaktperson, jf. retningslinjene til straffegjennomføringsloven § 43, arbeidskontor eller sosialkontor
- b) meldeplikt for politiet skal normalt pålegges når innsatte gjennomfører en strafferettslig særreaksjon eller straff for alvorlig forbrytelse, særlig volds-, sedelighets- eller narkotikaforbrytelse av alvorlig karakter. Vilkår om oppmøte hos friomsorgen kan særlig være aktuelt ved permisjon før prøveløslatelse med møteplikt for kriminalomsorgen
- c) vilkåret settes kun i tilfeller der det etter en individuell vurdering foreligger mistanke om aktuell bruk, som ellers ville gitt rimelig grunn til å avslå en søknad om permisjon eller avbrudd
- d) vilkåret settes i tilfeller der det etter en individuell vurdering foreligger mistanke om bruk i fengselet av alkohol, narkotika eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet som ellers ville gitt rimelig grunn til å avslå en søknad om permisjon eller avbrudd. Ved avgivelse av urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve ved tilbakekomst gjelder bestemmelsen i straffegjennomføringsloven § 29
- e) vilkåret er særlig aktuelt når innsatte gjennomfører en strafferettslig særreaksjon eller straff for alvorlig forbrytelse, særlig volds-, sedelighets- eller narkotikaforbrytelse av alvorlig karakter. Personen - for eksempel innsattes pårørende - skal navngis i vedtaket
- f) vilkåret innebærer at det kan gis pålegg om å oppholde seg på eller forbud mot å oppholde seg på et bestemt oppholdssted
- g) vilkåret er særlig aktuelt overfor fornærmede i saker der innsatte gjennomfører en strafferettslig særreaksjon eller straff for alvorlig forbrytelse, særlig volds- eller sedelighetsforbrytelse av alvorlig karakter. Det kan også settes forbud mot at innsatte oppsøker en eller flere bestemte personer eller bestemte grupperinger som er kjent for politiet for kriminell virksomhet, forutsatt at innsatte tidligere har hatt kontakt med personen(e) eller grupperingen(e). For eksempel kan det settes forbud mot at innsatte oppsøker rusbelastede miljøer på oppholdsstedet
- h) som hovedregel skal det fastsettes forbud mot bruk av alkohol under avbruddet, men det skal foretas en individuell vurdering. I tvilstilfeller bør forbud fastsettes, særlig når det gjennomføres strafferettslige særreaksjoner eller straff for alvorlig kriminalitet. I tilfeller der aktuell kriminalitet kan knyttes til alkoholbruk eller når det er kjent at innsatte har et alkoholproblem, skal vilkåret fastsettes. Det samme gjelder når innsatte misbruker andre rusmidler, herunder narkotika og dopingmidler. Bruk av narkotika er for øvrig straffbart og går følgelig under straffegjennomføringsloven § 36 første ledd.

36.4 Øvrige bestemmelser

Det skal angis når permisjonen eller straffavbruddet begynner og slutter og eventuelt hvordan reisen skal foregå til og fra oppholdsstedet. Innsatte skal gjøres kjent med at han ikke uten særskilt tillatelse kan ta med seg noe ut av eller inn i fengselet. Innsatte skal få skriftlig meddelelse om forutsetninger og øvrige vilkår, og vedta dem med sin underskrift.

36.5 Brudd

a) Permisjon

Så vidt mulig bør det undersøkes hvordan gjennomført permisjon har forløpt, for eksempel ved å kontakte politiet på permisjonsstedet. Er det grunn til å tro at det har vært noe å bemerke til innsattes forhold under permisjonen, skal dette gjøres. Er det konstatert brudd på vilkår

eller forutsetninger eller at innsatte har begått nye straffbare handlinger under permisjonen, må de faktiske forhold søkes klarlagt.

Får leder av fengsel kjennskap til at innsatte har overtrådt vilkår eller brutt forutsetninger for permisjonen før permisjonstiden er ute, skal permisjonstillatelsen trekkes tilbake for den gjenstående del av permisjonen. Innsatte kan pålegges å vende tilbake til fengselet. Ved behov kan politiet anmodes om å pågripe innsatte for gjeninnsettelse.

Ved brudd på vilkår eller forutsetninger ved permisjon gjelder bestemmelsene i straffegjennomføringsloven § 40 med tilhørende retningslinjer om reaksjon på brudd.

b) Straffavbrudd

Får leder av fengsel før avbruddstidens utløp informasjon om at innsatte har brutt fastsatte vilkår eller vesentlige forutsetninger for avbruddet, skal forholdet søkes klarlagt gjennom politiet, friomsorgen eller på annen egnet måte. Innsattes forklaring bør innhentes. Innvilgelsen av avbrudd kan trekkes tilbake for den gjenstående avbruddstiden. Innsatte kan pålegges å vende tilbake til fengselet. Ved behov kan politiet anmodes om å pågripe innsatte for gjeninnsettelse. Tilsvarende gjelder hvis innsatte ikke møter opp i fengselet ved endt avbruddstid.

Ved brudd på vilkår eller forutsetninger ved avbrudd gjelder bestemmelsene i straffegjennomføringsloven § 40 med tilhørende retningslinjer om reaksjon på brudd.

c) Straffbare handlinger begått under permisjon eller avbrudd, jf. straffegjennomføringsloven §36, første ledd.

Se retningslinjene til straffegjennomføringsloven § 40 og punkt om ”Straffbare handlinger” som gjelder tilsvarende så langt de passer.

36.6 Varsling av fornærmede eller dennes etterlatte

Se straffegjennomføringsloven § 36 tredje ledd og § 7 bokstav i).

Varsel erstatter ikke den sikkerhetsmessige vurderingen som skal foretas. Den sikkerhetsmessige vurdering skal foretas på selvstendig grunnlag uavhengig av om det skal varsles. Formålet med varsling er å gi fornærmede eller dennes etterlatte informasjon om at domfelte kan påtreffes. Med etterlatte forstås avdødes ektefelle, samboer, barn, foreldre eller søsken. Det er tilstrekkelig at man varsler en av de nærmeste.

Før fornærmede eller dennes etterlatte spørres om de ønsker varsling, skal det alltid vurderes om varsling vil kunne få betydning for domfeltes sikkerhet. Politiet skal kontaktes for uttalelse hvis det antas å være fare for hevnaksjoner eller lignende. I så fall skal fornærmede eller etterlatte ikke varsles.

Beslutningen om at fornærmede eller dennes etterlatte skal varsles, er et enkeltvedtak. Forvaltningslovens regler gjelder med de begrensninger som følger av straffegjennomføringsloven § 7. Fengselet og den domfelte er parter i saken etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e. Domfelte skal informeres om at varsel vil bli gitt. Om mulig skal ikke fornærmede eller dennes etterlatte varsles før klagefristen er gått ut eller klagen er endelig avgjort av klageorganet.

Varsel skal gis når det antas å være av betydning for fornærmede eller dennes etterlatte. Det skal foretas en konkret skjønnsmessig vurdering i det enkelte tilfelle.

I vurderingen skal det legges stor vekt på forbrytelsens art og alvorlighet, herunder særlig om det gjelder voldsforbrytelser, sedelighetsforbrytelser eller trusler. Videre skal man vektlegge hvilket behov fornærmede eller dennes etterlatte antas å ha for å kunne forberede seg på at domfelte kan påtreffes utenfor fengsel. Man må her se hen til forholdet mellom domfelte og fornærmede eller dennes etterlatte, samt vurdere hvor sannsynlig det er at de vil påtreffe hverandre under utgangen. Lengde og sted for utgangen, samt geografisk avstand mellom partene, vil her være relevante momenter.

Det skal videre legges vekt på at personer under 18 år kan ha et særlig behov for varsel. Spørsmålet om varsling skal derfor vurderes særlig nøye dersom fornærmede eller dennes etterlatte er under 18 år når utgangen finner sted. I disse tilfellene vil det etter omstendighetene kunne være behov for varsling også ved mindre alvorlige forbrytelser.

Listen over momenter ovenfor er ikke uttømmende. Også andre særlige forhold kan være relevante i vurderingen av om varsel skal gis. Domspremissene kan gi nyttig veiledning i disse sakene.

I god tid før domfelte får utgang i en sak der det kan være aktuelt å gi informasjon til fornærmede eller dennes etterlatte, skal tilsatte kontakte politiet, sosialmyndigheter, barnevernsmyndigheter osv., for å innhente informasjon til hjelp i vurderingen av om det er av betydning for fornærmede eller dennes etterlatte å få et slikt varsel.

Kriminalomsorgen avgjør på selvstendig grunnlag om varsel skal gis. Uttalelse fra fornærmede eller dennes etterlatte skal på dette tidspunkt ikke innhentes. Først når det er endelig bestemt at varsel skal gis, skal disse kontaktes.

Varsel gis av lokalt nivå i kriminalomsorgen. Ved behov – særlig i tilfeller der fornærmede eller dennes etterlatte ikke har kjent adresse for kriminalomsorgen – kan politiet anmodes om å besørge varselet på vegne av kriminalomsorgen.

Varsalet skal som hovedregel gis skriftlig. Dersom varsel blir gitt over telefon, skal lokalt nivå snarest mulig skriftlig dokumentere at varsel er gitt.

Det må fremgå uttrykkelig av varselet at fornærmede eller dennes etterlatte kan reservere seg mot å motta ytterligere varsel i fremtiden. Det kan avtales med fornærmede eller dennes etterlatte om det er behov for varsel ved hver enkelt utgang eller om det holder med ett varsel.

Varsalet skal gis i tilstrekkelig god tid, slik at fornærmede eller dennes etterlatte kan innrette seg etter det.

Dersom fornærmede eller de etterlatte er under 18 år, gis varselet til foresatte/verge.

Varsel til andre enn politiet, fornærmede eller dennes etterlatte kan ikke gis. Det vises til reglene om taushetsplikt i straffegjennomføringsloven og forvaltningsloven.